Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадувл 1923 шера деиз ● ШОАТТА, 17 июнь, 1978 шу. ● № 73 (5893). ● Мах 2 кеп.

ХАДДАНЗА ТЕРКО Е ДОАКЪАР ІАЛАШДАРА

СИЙЛЕ ХЬЙЛА ЯЛАТ ЧУЗЦЧА ХЬАЛХАЛАТТАРНИЙ!

Доакъар Іалашдара долча месачнийа хьалхарча шин кІира районашта, колхозашта, совхозашта юкъе лелаьча социалистически яхьа итогаш яьй: Котало яьккхараш а лаьрхІа республикански газеташ тІе чІоагІдаьча сийлеи Улга тІе діаэхьаьй:

РАЙОНАШ:

Шелковской,

шин кІирагІа цо кийчьаьй: 2500 тонн йол — заданех 31 процент; 1931 тонн баьца хьоарн гранулеш — заданех 46 процент; 14134 тонн сенаж.

Наурски,

шин кІирагІа цо кийчьаьй: 5915 тонн йол — заданех 54 процент; 241 тонн баьца хьоарн — заданех 15 процент; 1382 тонн сенаж.

БОАХАМАШ:

Шелковской района «Красный пахарь» яха колхоз;
Шелковской района «Путь к коммунизму» яха колхоз;
Шелковской района «Коминтерн» яха колхоз;
Наурски района «Россия» яха колхоз;
Наурски района Ленина цІерагІа колхоз;
Грозненски районе «Заторский» яха совхоз;
Грозненски районе «Молочный № 2» яха совхоз;
Гудермесски районе «Терек» яха совхоз.

ДОАКЪАРА МЕСЯЧНИК ДІАХЬОШ ДА

Юкъарча хьайбашта ма-ваша доакъар Іалашдара республике кхайкхаьна месячникаш юкъе баха кхаьхьегаш ба Сунженски районе Кирова цІерагІа колхозе кхаьстамхой. Механизаторашца ешаьнна — болх-лоштеи юкъе шерра чьржай кхаьхьегаш оаьрле лаьхьара тІехьа йоІаяь социалистически яхь. Ше-ше хьалхаьча тІетташ болх бу № 4 йолча доакъар Іалашдеча механизаторашна оаьрле лаьхьара доакъар Іалашдеча механизаторашна Журавлев Вячеслава, Магалятовс, Григорьева Валентина, доакъар Іалотлача Гуриев Умитгиреи, сеиаг діаккхьаьча шоферашца Чаьгьов ІбрахІима, Колесник Георге, кхьбарашца. Отрядца кулгаллеш ва Бузурукиев Суттаргіри.

Карабулакски станцийца кохен аргІеркА даьккъ тІеи шиннаьхьа хьоькхаш лаьтт уьх деношка аьла а сенажа а лаьрхІа буш. Сенаж кийчье уьхьаьа болабеенна кІира дьаьнад, таьхьарча денга кІоаг чу еллай 522 тонн, планагІа серрига а 1428 тонн йоагІаьча.

Пол хьаька ши ди хьаьхьа мара болабеннабан. Цу шин дийнаьхьа хьекхай 100 тонн совгІа эрий тІаььнна баьдца. ПланагІа Іалашье сзар 1029 тонн я.

Баьца витаминийн хьоар доахкарІа Іалашдеи ба хьаьжаеш, чІоагІдеш ва из, ше хьаьчаьна дьаьх тІа лицерна хьаька воаьнадь. Хьаьта Доьрнен Бекхан мьаьлкг улла ловсара яха бун йолхьинчаьна гульеш воаьл. Цунна тІехьа воагІаьча Хидриев Къурейша сиха тежежка тІа йотт касарах улла люцерна. Конвейер санна лел кхай тІа йиаьн яьссеи тракторан тежежкаш — цаІаьп — сенаж йийца болх, шоаІагІаьрашца из тІайотта болх.

— ХІара екхан латтача, сеьхьатах пайда эша гІерт тхо.— дуьш керттерна эоотехника Костоев Хаджи-Мурада.— тахан 50 тонн сенаж лаьттагІа йолла кхийнад болхлой...

Лакха овсарле йолаш болх бу опыт йолча механизаторашца. ХІьаьта цар кхаьхьега безам дуьхкагІа хургоьлаш моральнийн материальнийн стимулех пайда эш совхозца кулгаьхошца.

ПІадвуьгаш я баьвашца: хІара гектара тІара 30 центнер мотт ца доакъар довзу. Ма-хулла сиагІа моша доакъар чуэца гІерт совхозца кхаьхьегамхой, гуш да укхаьх хьайбашта шоьрта доакъар Іалашдара лаьрхІа оарпагІбьнийнга.

Тхо кхаьчьа «Маяк» яхача совхозе. Миштад ну боаьхме гІулакхьаш?

Ер ма-дий аьнна бІарг хьаьта хІама довнзар тхона ну пьакьа. Цкъа-лаье, доакъар Іалашдарах лаьпе хоем бе, цхьаькке сат корваийан е конторе а е отделенешка а. Гунаьдалар цига кхьметтел бу хьаька а ца болабеннІа. Аьхчи я, Іьвлий - Юртарча отделе болх бе йоаленнай баьца витаминийн хьоар доакхха АБМ-04 яха агрегат. Болх ледара бу. Календарин 9 дийнахь 6 тонн мара хьоар дьаьккхадаш цо. Бе-баьшка боаьшш болх бара бахьанаш гучадалар Асриев Мусайшен Даниьбекшен кхаьмал дича. Цкъа-лаье, катехха тоаьчь агрегат болх бечул дуьхкагІа хана сеьхьатах, цхьаьшайола оатхал йоаьр баьььан долаш (ишта доаеращ уххаза а я).

Шоаьлагіа - даье, моша доакъар нахалдаш доаттадаш агрегата, хет-четача бесса ледаьду ер гІулакх. Цига болх беш я КІИР яха роторин агрегат а.

Кхоаьлагіа - даье, боаьхлошта хаг баьчь баьхьах шоашта мел алаш доагІаьрда, цунах тІа фу кхоаьчарда. Кхьметтел моршаш распенкаш а хаш.

Ха ІдІайода, ХІьаьта даьгІенашкара баьшш таьлаш латт, кхаьлу. Совхозе из на ховш баш. Тоьаьрда Іалаьхача Іай доакъар довшаш уххаза ледаьь хало датаехача.

«Маяка» болхлошка сихха баьшаш ьхьаьа я, мел эша доакъар хьайбашта Іалашде а торонаш я. ХІаьнзе сихбенна оарпагІбоаьле.

Х. АЛБОГАЧИЕВ — Назрановски района халкъа контрола комитета штате йоацача отдела заведующи, М. МАЗИЕВ — «Грозненский рабочий» газета соб. корр. А. САГОВ — «Сердало» газета соб. корр.

ХЬОКХАМАШ ЦХЬАТАРРА ДАЦ

(РЕЙД)

Наьсарен лаьтташ дуьзалаьча догІай метта ера дукха хьийжа йІоьхал, хьежар бІайха малх. Эрий яйна а ІІайайна а баьцаш цІаьхха ураГІаьхар. «Жажевский» совхозе я цу тайпара баьцаш 300 гектар гарга. Массанаьхь дика тІаььнна? буш. Цудухьа хІаьнз совхозла кхаьхьегамхой кертІера деккар да моша доакъар цІендаь чуэцар. Цу лоархІаьчеча гІулакха вІашагІьелІай духьхьал доакъар Іалашшу механизированни отряд.

Совхозе парткома секретарша Газдиев Мусайша долх тхо кхай тІа.

— Республике даьржачча месячника юкъе а бака тІаьтеІІа доакъар Іалашшеи ба хьа механизаторашца.— дуьш чо; наькъа тхо долхаш. — Оаьа лерхІ эзар тонн гарга йолш сенажи кийчье. Цудухьа боаьлой э, еррига техника а доакъар Іалашдеча я. Таханарча денга (из кІира хьалха дар) 60 гектара тІара люцерна хьекхай отрида механизаторашца...

Ер я бригада стан а. ХІаьрвар ше-шиг болх толамца діаьхьоь ва, іохьежжача лохе, бер чу, шиг агрегат сона я ях воалл Таьдиев Султан. Коспкара хьожаш, эпачара гайка хьоьзаеш, чІоагІдеш ва из, ше хьаьчаьна дьаьх тІа лицерна хьаька воаьнадь. ХІьаьта Доьрнен Бекхан мьаьлкг улла ловсара яха бун йолхьинчаьна гульеш воаьл. Цунна тІехьа воагІаьча Хидриев Къурейша сиха тежежка тІа йотт касарах улла люцерна. Конвейер санна лел кхай тІа йиаьн яьссеи тракторан тежежкаш — цаІаьп — сенаж йийца болх, шоаІагІаьрашца из тІайотта болх.

— ХІара екхан латтача, сеьхьатах пайда эша гІерт тхо.— дуьш керттерна эоотехника Костоев Хаджи-Мурада.— тахан 50 тонн сенаж лаьттагІа йолла кхийнад болхлой...

Лакха овсарле йолаш болх бу опыт йолча механизаторашца. ХІьаьта цар кхаьхьега безам дуьхкагІа хургоьлаш моральнийн материальнийн стимулех пайда эш совхозца кулгаьхошца.

ПІадвуьгаш я баьвашца: хІара гектара тІара 30 центнер мотт ца доакъар довзу. Ма-хулла сиагІа моша доакъар чуэца гІерт совхозца кхаьхьегамхой, гуш да укхаьх хьайбашта шоьрта доакъар Іалашдара лаьрхІа оарпагІбьнийнга.

Тхо кхаьчьа «Маяк» яхача совхозе. Миштад ну боаьхме гІулакхьаш?

Ер ма-дий аьнна бІарг хьаьта хІама довнзар тхона ну пьакьа. Цкъа-лаье, доакъар Іалашдарах лаьпе хоем бе, цхьаькке сат корваийан е конторе а е отделенешка а. Гунаьдалар цига кхьметтел бу хьаька а ца болабеннІа. Аьхчи я, Іьвлий - Юртарча отделе болх бе йоаленнай баьца витаминийн хьоар доакхха АБМ-04 яха агрегат. Болх ледара бу. Календарин 9 дийнахь 6 тонн мара хьоар дьаьккхадаш цо. Бе-баьшка боаьшш болх бара бахьанаш гучадалар Асриев Мусайшен Даниьбекшен кхаьмал дича. Цкъа-лаье, катехха тоаьчь агрегат болх бечул дуьхкагІа хана сеьхьатах, цхьаьшайола оатхал йоаьр баьььан долаш (ишта доаеращ уххаза а я).

Шоаьлагіа - даье, моша доакъар нахалдаш доаттадаш агрегата, хет-четача бесса ледаьду ер гІулакх. Цига болх беш я КІИР яха роторин агрегат а.

Кхоаьлагіа - даье, боаьхлошта хаг баьчь баьхьах шоашта мел алаш доагІаьрда, цунах тІа фу кхоаьчарда. Кхьметтел моршаш распенкаш а хаш.

Ха ІдІайода, ХІьаьта даьгІенашкара баьшш таьлаш латт, кхаьлу. Совхозе из на ховш баш. Тоьаьрда Іалаьхача Іай доакъар довшаш уххаза ледаьь хало датаехача.

«Маяка» болхлошка сихха баьшаш ьхьаьа я, мел эша доакъар хьайбашта Іалашде а торонаш я. ХІаьнзе сихбенна оарпагІбоаьле.

Х. АЛБОГАЧИЕВ — Назрановски района халкъа контрола комитета штате йоацача отдела заведующи, М. МАЗИЕВ — «Грозненский рабочий» газета соб. корр. А. САГОВ — «Сердало» газета соб. корр.

ВІАШИ НОВКЪОСТАЛ ДУ

Баьшшара горох хьаька болабеннаб «Солнечный» яхача совхозан механизаторашца. ТІаийача социалистически леххарашна болхлоша доо деннад 420 тонн горохе эзар 300 гектар кхай тІара чузца, хІаьта чузнаш латтача хьувкъамга диллача цар лерхІ из шифра 500 тоннага кхоаьчас.

СУРТА ТІА: горох хьокхаш ба шоашца яьзе болча «Солнечный» совхозо хьаькъегамхой ва баьхьа комбайнераш Н. Брачков (ЛаьрхІаьрвар) Н. Сацуки. Шакке а «Родина» яхача колхозе ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

ХЬУВКЪАМ ЧУБЕРЗАБЕ КИЙЧА БА

КПСС ЦК, СССР, Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмона жоп луш доккхий социалистически декларашт тІа а ийца уж кхоаьчанаьра берриг шоай керкам тІаБаьхпІта кхаьхьегаш ба хІанз тха боаьхма кхаьл леладерашца, механизаторашца.

Уьх хьаька районе массарел хьалха болх бе йоІаьлийтар оаьа бацийн витаминин хьоар доаккха АБМ-0.4 яха ши агрегат. ХІьаьта 10 мае деиз оаьа сменагІа болх беш я царех хІаьрийр. Кьаьнн, тишьешца хилар баььан долаш каст-каста йох уж. Цъаьбакъаьра механикина Степанов Алексей Григорьевичен Зубков Виктор Николаевичен шоай низ Діаьхоачар, дуьрга хадаьна болх бабта гІерташ. ХІана аьчча цар уьх шера деккар тІаийнад план 700 тонн йолаш 750 тонн йолийн витаминин хьоар доаккха.

2720 гектара тІа гурахьа дийнаьлят да тха боаьхме. Из сихех пІелен чузнарах тийша хургда паччхьаьлхенга ялат доккхара тІаийца социалистически декхар кхоаьчанаьлеца. Из кхета а деен хьувкъам чузнарга тайпара хьаьчаьнна йиш хулийтаргдоьла хьаьлаш вІашагІьелхьаьхара еррига уйла тІаийхийтаь оаьхь.

ХІаьдас ялат чузцарх ялан оттаийй. Ниатовашца санна лаьрхІа механизированнойтранспортир оттаийн вІашагІ а схка 2215 гектара тІара ялат хьаьхкарн ардарх кхаьст-хьаьстаь долаш чузнарга. Из еррига а 16 жаткаца пхе балха дийнахь хьаька хьаька касарех. ІозийлерхІ. Ялат ардара Іаранее юкъе бархІ-бархІ комбайн а йолаш ши звено вІашагІйолларгьа. 170 гектара тІара касарех улла ялат арда декхар гІерташ. ХІана аьчча цар уьх шера деккар тІаийнад план 700 тонн йолаш 750 тонн йолийн витаминин хьоар доаккха.

Ялат чузнаш мел дика кийчо ный хьокхаш комисси хилар тха колхозе дуьхка ха йоаьлаш. Комиссе юкъе бар тхоца яьх лелаеча «Путь к коммунизму» колхозера механизаторашца: специалисташ, гостехнадзора, санэпидстанцийе викалаш, районна юрта боаьхма управление кертера агроном. Кийчо мугІаре латтача техникага лаьжачча тІехьаГІа комбайн мел дика йоаьа, ялат чузнаьча хана де дерзар мел дика хьстаду ха бесам болаш механизаторашца гайтамнаьнна дика тІаьхьаьлхьа йиш хулийтаргдоьла хьаьлаш вІашагІьелхьаьхара еррига уйла тІаийхийтаь оаьхь.

ХІаьнзе ялат чузцарх ялан оттаийй. Ниатовашца санна лаьрхІа механизированнойтранспортир оттаийн вІашагІ а схка 2215 гектара тІара ялат хьаьхкарн ардарх кхаьст-хьаьстаь долаш чузнарга. Из еррига а 16 жаткаца пхе балха дийнахь хьаька хьаька касарех. ІозийлерхІ. Ялат ардара Іаранее юкъе бархІ-бархІ комбайн а йолаш ши звено вІашагІйолларгьа. 170 гектара тІара касарех улла ялат арда декхар гІерташ. ХІана аьчча цар уьх шера деккар тІаийнад планн 700 тонн йолаш 750 тонн йолийн витаминин хьоар доаккха.

Ялат чузнаш мел дика кийчо ный хьокхаш комисси хилар тха колхозе дуьхка ха йоаьлаш. Комиссе юкъе бар тхоца яьх лелаеча «Путь к коммунизму» колхозера механизаторашца: специалисташ, гостехнадзора, санэпидстанцийе викалаш, районна юрта боаьхма управление кертера агроном. Кийчо мугІаре латтача техникага лаьжачча тІехьаГІа комбайн мел дика йоаьа, ялат чузнаьча хана де дерзар мел дика хьстаду ха бесам болаш механизаторашца гайтамнаьнна дика тІаьхьаьлхьа йиш хулийтаргдоьла хьаьлаш вІашагІьелхьаьхара еррига уйла тІаийхийтаь оаьхь.

КІи-марса кампани чаккхьаькха кийчо еш кьаьстта хьинарг дакъа Іаьнар кІеспа Жиров Иван Егорович, сваьцца Мишустин Семен Осипович, гоьара Сорокин Михаил Михайлович, ашшилаьр Немуров Николай Васильевич, коьбайнераша: Дзыгин Василий Петрович, Живогладов Евгений Петрович, Паньков Виктор Николаевич, кьаьчар.

Берриг хьувкъам 10 балха дийнаьха чуберзабь баккхаш доиг деннад тха механизаторашца. ЛаьрхІар шер хьоачарчаьнна.

И. РОДИОНОВ,
Сунженски района XX партсъезда цІерагІа колхоза керттера инженер.

ДЕККХАРАШ ТІЕХКХОАЧАШДУ

«Пехьабусараш боаьшш бе болаь» яхача ростовчийн инициативагІа хьалхарчарна болх бе йоІеслар Грозненски макаронийн фабрика коллектив. Цу инициативагІа яьхе баьнначи діаьхьа хьаьстегамх ТІаьхьаьлхьа. Цунна тІехьа ХІара дийнахьа итогаш ю: Нагахьа моллагІа йола болхло цийй сменийн норма кхоачаш ца ешаьнна, «цуе» нормехьстий хьож цу гІулакхаьга, эпаьш доаІа ГІо ду, цунгара доаІаш дан хьаьлех. Ростовчийн инициативагІа хьа а хьегаш цеорга социалистически яхь йоаржаньча сменашца юкъе хьалхара моттиг яьккхаьча коллективана бутт чакхбаьчча презриите кхарра кара тела цІе вымполнийн нормин премии чьожжю, шоллагІа моттиг яьккхаьча сменанга ахчанан премии ду. Ишта хьаьстегамх вІаштІехьбаьхьарах - болхха беркат даьнна: фабрика коллективана «Пехьабусараш боаьшш бе болаь» яхача инициатива ЛІайолаьча хана цхьаьйта сменаш, бригадаш, дукха боллой шоьй сменин норман хоачаш ца еш. ПІехьабусараш бар. ХІинна фабрике хьаьккхаьгІ смена, бригада е боллло ваш шоьй сменин моттиг хоачаш ца еш ПІехьабусараша юкъе боаьшш.

Овсарле хьаьстегарал совгІа арахецна продукции дикагІа хилайтара, производстве эффективность лаьхьара а чІоагІа кхоьсам доаттабу фабрика боллошца. Ракушкара ІдІайийкхаьна уххаза расфасовка мелхо продукции цхьаьаГІа категорех илинГІатра аттестаци яьй. ХІара кІирагІа цкъа продукци дикагІа хилийтаьр заводе кертера ІдІайийнаьрш, нийсдешна хоачаьнна боаьрашш. Уж ІІадаьхара хьаьда да дола наьхьаьш белгалдоаьх. Ишшта болх барах брак йоІаьш продукци арахецаьш моттиг нийслаш, кийчьаьш йола макаронин изделеш во я ялаш рекламашеш ахан фабрике патрбителашкара.

Производства эффективность лаьхьара тІехьа хьоьсам доаттабеча фабрика боллошца цоьра социалистически яхь йоаржаньй комбинаран хьурматдаьрзи. Цу заьхье а дика кайоалаьр. Арахецна продукции ІІІ

КОМСОМОЛА 60 ШУ ДИЗАРГА

ТХА ИНТЕРВЬЮ

Ухх дешошка тха корреспондента кьамаьл хилар ВЛКСМ Нохч - ГІалгІай обкома хьакхарча секретарана, комсомола XVIII съезда делегатана Эльмурзаев Герсоланца. Цо дийхар ВЛКСМ 60 ну дизарг баха ма-богаГІаьра наькъбахарга республикан комсомольцашен кагирхошен ева кийчонах дувцийта.

Герсолг, ер шу шун балха а хахар а ший кьаьстта лоархьан болаш хинад. Цхьа ца дувцда газет дешаргиттА.

— Ашдеш бутт чакхдоллаш Москве чакхъьлар ВІаьхъаьчана хана лаьрхІа мехкарчо комсомольцашен кагирхоштен хоадамбола декхарашца хьаша оттадо йола ВЛКСМ XVIII съезд. Са ирз хилар республико белгалбаькъча кхьгоьнчу делегаташца цуьнгА балха хьоьхьу дакъа лаца а цита КПСС ЦК Генеральин секретара, СССР Лаьхьчарча Совета Президиумца Председателца новъьстА Леонид Ильича Брежнева дьаьча кьамаьлагА ладугІа а. Цо Іаламмате бокъка мах бир Ленинский комсомола кагирГІаьнарийн, хІаьта цун кьамаьлашца предложенеш вьоьдийн ДІаьхо йодача хана шоай де дезача ГІулаьчкхий деналера программа санна ТІаийнаг кьонача тІехьенго. ХІаьта мехка комсомолийн форумо тІаийнаьча решенешца хьалоаГІа тхоаг ГІулаьхаш дувцаш дуьхка ха йоалаш лаьрхІа аленум а чакхъьяьхкъай ВЛКСМ обкомо. ХІанз шиг белгалдараш кхочушдийра ТІаГІергА кьаьстта ш 113 эзар кагирхочох латта областной комсомольски организаци.

Ховш да, ту пленуме ВЛКСМ обкомо комсомола 60 шу дизарга кийчо яра шерра мероприятеш тІаийнийта. Фу де лерш оаш цу хьакъехьа?

— Комсомол хьаьхинай алан 1918 шерра. Из хьаьхлар а цун дерригА дІахоьра историйа вай сийлахь-воккхача бьаьчча Владимир Ильича Ленина цІеранца дувзаделла да. Комсомола тупрала вахара ваьн ваьн орден луш белгалбаьькхъай Коммунистически партен Советски правительстван. Цудухьа цун сеаьча юбилей, какаболла таллаьра тІаийнийта ВЛКСМ мехкарийн хьалха ДІаьхачча ноахьалий сийлен ГІулаьхаш дошаш ; хулга ІалаІдиаьнза дарлаш.

ВЛКСМ-чен йола хІара кагирхо декхарийла ва патриотинтернационалист хила, Сийлаьь - боккхача Октябрьскийн карГІалбинираш, машар, социализм дорве даим кийча хила. Цу хьаьжьна белгалбаькхъа мегарийла оаш Іийнй областной комсомольски организацие- Советски наьха революционни, тІема, кьаьсгаргА сийлеп мотивашца ева хьоьхьаьнна дакъа лоаьшш ва республикера 195 эзар совгІа кагирхо. Дикка ширрий интернациональни доттаГІала клубаш. Дуйца дукха дика хІамаш да Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен университетен кооперативни училищен. ишта кхачалхьа ВІашаГІмехкача КИД-ех.

Ди тІехьа чоаГІлуш латт Нохч - ГІалгІийн кагирхошца Венгерски Халкъа Республика Комаромски областа, Дагестана, Черсий - Балкарийн, Кьлдбаседа ХІирийнех кагирхошца лоаттаду бо замаш. Шо ваьгІа парГІатен машарен кьаьхьегара прозера вахар хьакхоллаш дене кьоьсен лоаттабаьрий цІерцІ йиньхьаьГІа дагА бонача кьоначар тІемен кьаьхьгамех сийлен музеин, уголбкаш хьаьллаш, мемориальнй ужгаш уттаьлаш, тІем тІа байнарий турпала тІулакхаш тохкаш боккхача лоархІаме ГІулакхаш чакхдоаш.

Дауте ешш, дийл революционни, тІема, кьаьхьгама традицийта мотІаьха йоллаш кхоьга тІехье хьалкхенга санна уж, буржуазни идеологеца, дІаьхача заман ширвьаьнначу ГІулакхХашца машар хургбоаца шаьнна кхетам бодарга а.

ХІанз вайнга бохь беш а 86 кагирхой - атеистически клуб, 71 кинолекторн, «Атеистически знаней лардаш» Іоман 68 кружок.

Комсомола историн - ДІадовзийтара общественно - политически чтенеш е доладеннаш, йорташка районашка агитбригадаш уьнийтарбиа. Облаьвна ТІадаь толаьшГІйола городской, районни, йохьаьнарен группоьой комсомольски организацийн белгалбаькхъара хьажар хьайкадаьл.

Юбилея сийна ньржага яьхь фу тайна керда боламаш хьаьхинйд республике?

— Май беттА республика ерринача йохьаьнарча комсомольски организацешца «ВЛКСМ XVIII съезда итогашца цун решенеш кхочушдийра комсомольски организацешца хьаьлкаьнка лаТта декхарашца» яха дош дуьнцаш собранеш чакхъьлинай. Цига кьамаьлаш дьаьча эзаран болча комсомольаша шоаш парте чурчен арахьарчен политикана муГІаьха хІлар. ВЛКСМ XVIII съезда решенеш кхоачашъьра хьинарн нийн кхоберга ца хилар хьакхайкадир, шоашца кхы доккхаГІа дола социалистически декхарашт тІаийнйар. Цу юкъа хьаьхлар «Комсомола лях ордена — ях удрийн вахта» аьнна «Гроэнефть» объединенен Г. Ахриева цІерагІча Назрановски «Электроинструмент» заводен комсомольски организацие дІайолаьь инициатива. ХІара вахта цхьан бетта хургььа. Дар дІаболабоь болам хІанз хьаьлладаб кьонначар дуккачча колдеттеваьна. ГІа-ГІа цІерагІа эржаш латт республике «ВЛКСМ 60 шу дизарг цІерагІ коллективе» яха цІи якхара лоаттаю социалистически яьь а.

Сьеде чоаГІа могаеш йийлар «ТІехьбусеран бошиш бе болх» яха гостовний болам Кагирхой коллективаш из ГІулаьхх корта болаш лелаьдеш хинйтара боагІиш болча организаторш болх беш хьаьлий ВЛКСМ обком. ХІанз дикаьл Эпак тІаьаьтта продукци арахецІча дакьа йоаьйаш ва эЙЙ шерта кхоьна хьаьхлаьчарчо, 44 комсомольско - кагирхой коллектив, вашагІ а елла болх беш я предприятешка 710 дикала штабашен постаьш. Комсомольски организацеьш хІанз шоашта хьатІийийнад мехдьаьта чакхдоьхачча предприяьстийн рекоментрующи ева. хьайолий комплексеш хьаьлъеча шефство лелаедлга.

МоллагІйн балха тІа толам боаькхлаГІа дукхачча дицьеье хьаьлаьлатта опыт церра йоаржаярах тийша да. Мьаьта цу тайпара башха-дика гонзал йоаьн кагирхой коллективаш, кьаьст-кьаьста кагий наьхи мехкарийн тха шортта болаш ва. Оьхьа доаькхаьл ду СССР Лаьхьчарча Совета депутатташ Карабулакски химреагентий заводера Храмов цІеТра «Іорен» совхозера Умхаьжаева Малиях, Ленински комсомолен лауреат «Красный молот» заводера электросварщица Умалатова Сажет, дукхха хьаьбирш сийна болча тІоаьй мавоьх.

Цу тайпаргар опыт ларде а лувцаш, профессиональни говзала шоклаш ньье лаьрхІад оаьа укх шера.

Дукха хьаьлера декхарийла я юртА шкара йохьаьнарча комсомольски организацие, ВЛКСМ райкомаш, горкомаш юрта боьхьаьн «Іоаг1а эзиш йийла кадраш хьаьлкхеара. Шадаьчча шин шера кагирхоьх кийчьаьш 2,5 эзар механизатор, бажьла эпичарга диллаьча уж лоьдама баь.

Укх тІехььарча хана дукхха дукхаГІа чакхдоьх оаьа профессиональни говзала комсурсаш. Дукха ха йоаьаш «ІІІе косьнка» яха цу тайпара конкурс доаькхаьнна юкъе а кхайкьаьй оаьа. Цу дерригА айберга юрьбоьхьаьна профессешца кагирхой безам.

Шеко ял, республика комсомольаьш кагирхой ВЛКСМ 60 шу дизарг дикача совгІатоьшца нькъаГІорхьлаьчаьш.

Грозненски «Трансмаш» яхача заводе дукха боьхлой ба хІаьхьаьчь интимерка хьаьлкарча кхаь шера «задвин кхоачашъьь. Цар цІерцІ йоаьхача хана хьаьхлаьчарца предприяте кулгалхоьш ПІа йоаьхх электросварщика, коммунистически хьаьбГаьчана ударника Пятков Анатолий Ефимовича. Ше беза балка юкъе. ПІьаьхха тайпа боьк а ца инайсбилийташ хІара сменаГІа нормаш 130—140 процент хьоачашъьо цо. Цудухьа хІаьпдоьхь дикка тІехьхоачашъьвй Анатолий Ефимович кхаь шера задаьнн.

Общественни балха тІа а хьинарг дакьа лоаш цо. ЗагоТовительно - сварочни цеха партийни организацие секретаря декхарашца а цІеран дІзаьн кхоачашъу Анатолий.

СУРТА ТІА: электросварщик А. Пятков.

А. ПАНОМАРЕНКО сурт.

Город Херсона 200 шу дизад

ДОТТАГІИЙ СОВГІАТ ДАЬКЪАЛА ДУВЦ

ЧоаГІа ранза хинна а ГІадбаха а тІаийнйар Нохч-ГІалгІайчен кьаьхьгамхошца цІаьхха а дицьуттаГІ Грозный-ГІ дотгаГІий города Херсона Кьаьхьгама ЦІеча байрахьа ергон аларах бола хоьм. Из дожала правительственни совгІат деннад дукхаьчча хана дена вай республикаьнга дотгаГІаьн ГІулаьхкаьн ладаедеш хьайоаГІча города из йиллача деиз 200 шу дизарга дувзаделла революционни боламе цо хьинарг дакьа лаьарагІа, Сийлахь-боккха ДІай-мехка тІом лаьттаьча шерашца из немецко-фашистскийн ІІаьрхоштта деннле дуьхьал латтаьрга, боахамаш культурен дегІаноаьлечча толамаш дахаргІа.

Дукха сийлеен турпалеш ГІулаькхаш ладедаьг Херсоно йІаьчена замагІа. Город-крепость хиний из. Цунна дувзаделлий да йаьржача ФІорда тІара флот хьаьхлар. Цуьг верфийна хьаьдаь ГІаьржача ФІорда тІара флота эстара хьаьлаьра «Кьаьгеда» сийлен яьа кема. Херсонца юоьзенна я сийлахь-боккхача эрсий полководиц А. Суворовен Р. Ушаковен тІемаш.

СовгІат ІаьдаьГІ ГІулаьхаш лоаттабаьча турпала кьоьсена исторе кІезнга ца Херсона кьоьнгашен мехкарашен язьь сийлеьнг-оагІонна а. Пиртинаьнга отрядаьта, ЦІеча Эстера полкашта юкъе а болаш, майра литтаб уж кхача мехкаьнарча интернатех, Денежкиен Вратгелен, кІайча армеех, Пеглюрен Махнойн бандиех. ДикагІдола ваьарг баьхьаь, боьхьонца доаь хьаьлъа ІаьдаьГІ ГІулаьхаш лоаттабаьча кьоьсаме цхьаьн бадаер уж. Хьалхьоь — вежарий дІаьлъа а доагІаг царна оаьрагІа. Украинаьнга, эрсийца, латышашца, эстонашца улуьз С. М. Буденне дошлой эскарга ньье турпала гІулаьхкеш гойташ лсташ бар йийлен ДІаьрмА командир лина Нохч-ГІалгІайчен дошлой.

Граждансни тІом чакхбоьлча дерригА советски хьаьлкаьнца цхьаьн керда вахар хьаьде болаьбелар херсонашн. Лоаттача хІинашка йохьаметтаоттабир ГІемашца болабаь боаьхьан, эрсийр кьеп, хьаьлар промышленности керда доькхоьн: машинашнйр, ейга, хьачан, Шерагара — шерагІа ДІаьхьгІа а хоьарГІа а хулар Херсонийна вахар, ваьмна наьха машиерра кьаьхьгам юкъагІбаьькхъар хала дукъ хиина наьха фоарта тІа бІаьчча тІемо.

Даим йІаьрГІйоа сийле аьккхар Херсонийне моастатГІучна дуьхьал лийтаьча тІемахоца, дуьхьхаьнца елар царна «Советски Союза Турпал» яха сийлен цІи. Уж бар эрсий В. И. Дабросоьккаьл, П. М. Кутепоен, украиннаьн И. Н. Субботен И. И. Тышкуьн, гуржий Г. Г. Бахтадзен Г. Д. Шешелиан, башкир М. Х. Губайдуллин, азербайджанец М. М. Мусаев, хІаьбаьрш. Нохч-ГІалгІайчен кьаьхьгамхошта цІаьхха а дицьуттаГІ Грозный-ГІ ГІалгІийн бахьан гитлеровшаьта дуьхьал ТІемаш дьаьча хана Украина сийлоьна кьонгаьна дІа ковьхосгаьл.

Моьхь дІаІуьцьаьрхой лелахбаьчул тІехьаьГІа Херсон йохьаметтаоттаьча дакъа дьаьлар дукхаьчча совхозе республикаьл виккалаьча. Мехка масса а мийнгІаьнарга хьаьхлуьхьар эшалоьнна мукьаьлькъкъа горгоьла фабрикашен заводашен машинашца, станокашца, оборудованийн, бахача наха кхачча продукташца. Херсонийне бьаькар мехка эшна продукци арахьий новьоьчул дерг дикла квалификация йолаь специалистаьш. Иштта гІо дар а, боллоьца шоай низ ца хлобеш кьаьхьгар а бахьан доаьлш, Херсонийна промышленности 1961 шерехьа торо хилар ерринача продукци тІом хьаьелыь ше луш дийнаьчу 33 процент дукхагІа яьа. 1967 шера боахамех культурен дегІаноаьлеча доькхий тоьлмаш дахаргІа Херсонийн областе Ленинна Орден ешар.

ХІанз Херсон йоккха яьлуьтГІриальн а культурин а центр я.

Тайп-тайпара а дукхха оагІон йолаш а да Нохч-ГІалгІийчеьнен Херсонийнанен юкъера экономическийн культурийн бухьаьнан. ПІулаьхйн дотгаГІаьен йолгаькаш а дотгаГІал лоаттаьча областий мехкаьлатта чакхдоьлкхаьрашта, машинашъьрашта, юрта боахамаш ІІІлаьа, кьаьрга боллоьца юкъе. Цар юкъ-юкъе ваьшш деЛегацеш ухийт, опыт дІа-хьа ду, цхьаьнне шоллагІийн кердаьл, дикладр дІаьш.

Серго Орджоникидзе цІерагІча мехкаьлатта чакхдоьлкхача заводе проннсча яь дІаьчІоьдийнйаьр ГроэнецкийнЯра лена техническийн кердаьрарш, заводе дукхха специалистаьца дешнан е стажировка ен хинйаьр Грозненски машиностроительнийн

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ТОЛАМАШ

Ачхой - Мартановски районна «Самашкинский» совхоза коллективо дІабахача пхе бетта план тІеххочаш а еш, ларчахьаккенга 170 тонн дулкІи 600 тонн шурех еххай. Иштта июнь бутт чахкболлаш ах шера лаг тІеххочаш а еш кхы а ларчахьаккенна дІалургьа 80 тонн дулкІи 155 тонн шурех. Из вІашТІехьдаргхилар хьагойт хІара дийнахьа юкъера лаьрхІача ну боахамо 6 тонн шурга дІалуш хиларо, план 5 тонн йолча. Соаххорчул цхьа тонн дукхагІа я ца.

— Шура йоаккхилга лакхлларга баьхьан да зоотехникехи больоношца дІаделачча тІаЗара доаханна оаха Іунал делга,— йоах боахама керттерча зоотехника Мирзабеков Мухьмада, — цул совгІа кхеЙ бамашши моша горохи, кени юкъе болча мошача конийера тІа латт хьайбаш. — ХІара бетта Іатта оаха лу 20 килограмм бобови буц, 30 килограмм кени горохи (ВаагІаЗаьв). Шозлагіа дале, дІабахача пхе бетта 100 Іатто 43 Іаснаг давд, е совхха укх хана дах хиннарел 12 Іасиг дукхагІа. Цу тІулакхо а, тІаккетийтай шура.

Боахаме 2800 бежан да, цу юкъе 850 етт а боламе, 9 хьар хьакха я. Царна лергІа Іунал де а толамаш даха а вІашТІехьдоал скотникий Буршев Джулумбека, Керимов Оарий, дукккхаболча доаркай, хьаЗкхарг лелаерий. Пхе бетта ялча итогех хьалхе дІа ца хеаш хьабоагІа хІара Іаттагара 1170 килограмм шура яьккха Къаьхьегама Шеча Байрахьа мукъаьккхар 33400 ваГон. Укх шера аЗадахача бетташка вагонаш сайца лоаттаелга юкъера лаьрхІача нормал совгІа 1,6 сатьаг хьаьнгеН хьалха 8000 вагон мукъаяккхеН тарденнад. Комбинато арахеца продукци хан-ХанахьА дІаухийтаЙ хиларо торо хилийтай предприяте квартиранга хьалхарча квартале дисза а лаьрхІача хана а потребителий заказаш хьоахаьшле.

СУРТА ТІА: комбината домешин цехе дІайода рудл тІадола состав.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотокроника.

ЧЕЛЯБИНСКИ ОБЛАСТЬ. В. И. Ленина цІерагІча Магнитогорски металлургически комбината машиношьХа боахам бокхка бв. Цун пакьвий дІоахал дерриг лаьрхІача 700 километр совгІа да. Цо дІаьхоІа цхьаьна мукъаьш хьалдаьлла дукхагІа хулаш доагІа, хІаьта хІанз шера дІа-юха кхуьХ 175 миллион тонн мукъ Дон-бусун комбинате Іойоааесар 2000, тІаЙоаттг 900 вагон.

Соахха вагонаш сейца латтилга кьезигдарга чотагІа, уж дика лелаелга Іалашлар бахьан долаш комбинате планал совгІа мукъаьш дІа-юха кхаьрга мукъаьккхар 33400 ваГон. Укх шера аЗадахача бетташка вагонаш сайца лоаттаелга юкъера лаьрхІача нормал совгІа 1,6 сатьаг хьаьнгеН хьалха 8000 вагон мукъаяккхеН тарденнад. Комбинато арахеца продукци хан-ХанахьА дІаухийтаЙ хиларо торо хилийтай предприяте квартиранга хьалхарча квартале дисза а лаьрхІача хана а потребителий заказаш хьоахаьшле.

СУРТА ТІА: комбината домешин цехе дІайода рудл тІадола состав.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотокроника.

ГОВЗАЛ ЛАКХЪЕЧА ШКОЛЕ

Нохч - ГІалгІайче Аргуне болх беш я юрта боахама бохлой говзал лакхьара лаьрхІа яІашагІьелла школа. Уккъа хІа ха я Галина Бокхаьнена цу школе болх беш йола. Шозшта хьехаш дар курсанташа ларкІийн хьегІадергдоло хьалаш вІашТІехьдахара шиЙ ниІ дІакхочаьр ду цо. Из баьхьан долаш дукха еза, сий а ду цун школе деша баГІаЧарг из йисте а яьккха дІаЧхьарга.

Цуьа кІочамбонаьр да школе балха новкъарло ешаш. Цхьаьйна хьаьнгеН ЙолчаьнгІ совхозийн кулгалхоша, школе балха говзал лакхъе деша car вахийтаьв аьнна юрта боахама министерстваца хьалхашка бекхаьнналг дукьа, молдагІа шоай бохьлой дІавохийт. Из баьхьан долаш, масала, ветфельшерий е ссементорий балха говзал лакхъе баьхьарашта юкъе нийсъ хьехарло, клуба бохьлло, механизатор. 5 — 7 класс мара чакхъяккхенга я хІаьта цхьаьнга лакхъеІа йолш образованин йоацаш а бола ешх. Цу тайпана нах ухийташ моттигаш нийсйолийт дукхагІчьа дахьле Нюжайн Юотовский, Сунженский, Гудермесеч, Шалинский, Назрановский, Советски районий кулгалхошна.

Цхьа совгІа цхьаьн бохьаьнера тайп-тайпана говзалгІа лакхъеча курсашца деша даим цхьа car ухийташ моттиг а нийсъу. Масала, Сунженски районна XX партсъезда цІерагІча колхозе я З. А. Маковкина январь беттера подразделений кулгалхой кийчбеш йолш кхаьв бетта бохьлой бабь курсаш чакхъьякачул тІеХьаГІа цхьа бутт баьЧа марте юха я школе ера всаизнонин комиссей председателий говзал лакхъеча курсашца деша.

Специалистий говзал лакхъяра боахамий кулгалхошца иштта марта йоакхо ца йой зе мара пайда хургбан. ХІана' аьчча боахамий лакхеча а хьекъеча я звеношка болх бесй йола кайраш тоьаш из вай республике.

Б. ДИКАЕВ,
НИВС-а Іилма оккхаГІаьнгІа болхло, ветсиварнин Іилмай кандидат.

Специалиста хьехамаш

МИЛЬДЬЮ—КОМСИЙ ЛАЗАР

Ховш да, комсий гейдолгаш хьаХулача ханах кхоалаГІйола юкъ — зиза тоха за — 10—15 ди дІалоацаш йолга а вай республика дукхагІйолча районашка май бутт бошш июна хьалхарча шин кІиранга кхоачаш хилар а. Зиза тохилга дика чакхдоал арахьара температура 15 градус йІоьхал йолаш малх болаш деношл латташ хилча. Цу хана комсий хетолгаш деГІадоаГІилга а лаьгІлаш.

Комсанта зиза тохача хана дукхагІа зе деш йола хІаманш я гІа дуе гусенщан (ийоь-цискаш). Зиза тоха за йІаьхьаГІа мел латт дукхагІа, хул цар ду зе. Цу хана делхача доГІаша кхоачаш. Цо ГІаьнгІа ца ца кхеремагІа дола лазар.

Вай мехка (Кавказе) из мильдью даьржа бІаь шу гаргІа да (1880 ш.). Цу хана дечІ цунна дукхал дукккача мьхех кьаьхьегамен кьовсам доатгабой я, хІара шера Іалашлаьгдуьла комсаш йолю лазар Европан Азен районашка. Из да даржащ моттигаш йисаш, кокъерча Азера республикаш мара, цига а—массаза йолкъал латташ хиларах.

Лазар лелаГІа хьагойташ дола арахьара сурт, комсий баьшшера долчча дерригача доьхьоштга ГІаьнгІаш, хетолгаш, бутонашта, аизашта, хьаХала йолаеннача комсаша) грибок латт. Бос хунщалла (ахача) йолеенача комсех лазар латаш. Мильдью летаЛга хьалхарГІа гучадоал ГІаьнгаш ІІа: хьаьла хьаттаргаш хул царна, тІеЗьаГІа, тІоадал а хилйтача, ГІаьнгІй кІалхарга оагІорахьа, цу хьаттаргаша кІай дон тосс, хьоара хьисаНе. Из хинна моттигаш тІеХьа-тІеХьаГІа йолаьхьа: хІаьта чІоаГІга лазар летаь хилча гІа Іодож. Зизаех, моша-ча комсех, бутоиех летаь дом гу хьалхаГІа, тІаьнха бутонаш моранга бесса а йІарж. Боьхьалу. Из хул зизаштен мошача комсаштен а. Поккхий хьахиннача комсиштга дом хьаьрие холаш. ТІаьхьаьда уж хоЙа а душ йоьхьалу, тІаккха Іолега йолалу.

Комсий гаьнах хьалххяра лазар тохар я «ооспор» (шмогорно хиннача тІеЗьаГІа Іадоаккхаш я уж). Уж лата йолаьлла-ца 2—3 дн кІезигаГІа йоацаш ха еза, ГІоадал а латташ, 11 градусал лохаГІа йІоьхал а йоацаш. «Ооспор» тІаьлаРах 40—84-нега кхоачаш Іургаш доал растенена, цар Іалашду лазар шерра даржилга.

Мильлью яха лазар хьайлаГІа даржащ йола ха (из летача дена хьагучадоаГІилга) арахьара температурага хьежжа а ухл, хІаьта цу хана йІоьхал (ден-буси коьрра йола температура 24—25 градус йолаш) 10—12 дена кхоачаш кхы дукхагІен а хул. Этгара лохаГІйола температура (лазар дегІалара) 7—9 градус хІа-ла еза. ДІаьа мильлью чакхдаларя яьна температура (эффективний температурай сумма) 61 градус хиля еза. Мильлью яьхьа лазар никуБцинонн ха (кьайлагІа из дегІадоаГІаш йола-юкъ) чакхьлар хьахьокх гІаьнашгІа яьшнача хьаттаргаша.

ГІаьнашта коиндийнан кІай дом тІабижарн кхы дІаХо кердо да лазар даржилген йІоаГІа ГІоадал латтаьа хана мара хилаш. Цудухьа кІезиг-дукха йоьхьал долча моттигашка мильдью даржилга латГІай хьеаде хул, цаГІ шоллІгІчьоь хьаьстта ТІовкъаьн а йолаш. Дукха а каст-каста а тхир дехьача районашка коиндийнан дІаг гІаьнашта ГІабужащ из лазар хиннца дегІадоаГІаьш хул хІара деша хІана дагІан аьша.

Укх шера каст-каста хулача доаГІаьнен тоьаЛ лакха йолча йІоьхалон торо еннай мильдью яха лазар комсех кхийтГІга 25—26 мас а тІеХь дІаьЙьаде. Из хиннад Надтеречни районе ергІачча совхозашка хІана дац эьнна, ту дакъье: Ленина цІерагІча, «Северный», «Комсомольский», «Калиновский», «Наурский», «Победа» яхача совхозашка.

Ца ховш, цІьаьхха хиннна хІамма дан хьаьстта цу боахамашка — соаХка ше хиннача моттигашка — юха а мильдью яха лазар комсашта хилар. КхиЧа тайпара да лазарашта дукхал кховсам доаттабеча боахамашкара ГІулакхаш. Объединенне спецназеташца даьча тІаьхьожамеен оперативни отчетхи гуш да «Советская Россия» яхача совхозе комсашта хІанзелхьа пхезІа молхаш техан хІанз яхазагІа тоха йолаЙьаьхилар. ХІара опрыскиваш кхаьдена тІе хІа хулийташ дІаЙийхьаЙ цу боахаме. Ишттача сихлца болх бу мильлью яхаЧа лазара дукхал Калинина цІерагІча, Кирова цІерагІча, «Авангард», «Бурунный» яхача совхозашка а.

Бакьда массиначьа лаьрхІадаш совхха хиннн гІалатташ, боахамашта цар даь зе. «Братский», «Новогорский», «Северный», «Надтеречный», «Малгобекский» совхозашца шозша мара тезаяш комсашта молхаш: «Победа», «Северный», «Виноградный», «Гребенский» яхача совхозашца — кхозза мара тезаяш.

Цу тайпара бе-башка доацаш комсашта ГІулакх делга дита деза. Лазаранца духьал дикаГІа кьовсам доаттабарг мильлью дІаХо на даржйтарах кулгалле йІашагІьелла комиссия я объединене. Цо лоаттабе беза цу балха яьш тІаЗьожам а.

Укх шерара комсий хьувкъан лорабара а дІаХо долаЧа шеВашка уж дикаГІа хьоьвьаГІо а мильлью яхача лазара дукхал чакхъьяккхача бакъаьха я укх тайпарча балха комплекс:

1. Хьаьлхара лазар хьахула лаца йолаеста ГІоьйІга мильлью лета ГІаьнашт дІадоахилга; муГІаьрашта юкъера лаьтта оаха а сахаш, хІаьта иштта планта-ца доарХІех нІена лаоттаелга.

2. Лазара дукхал комсашта бе-шамашта оприскивани елга: ГІ-процентни бордоски молчашца е 0,4—0,5 процентни цинебаца (0,4—0,5 кг молхаш 100 литр хина лаьрхІа), 0,3—0,5-процентни ЦІеста хлороксана, 0,5-процентни купроханца, пщтта кхьуча средствашца. Молхаш тохара ханаш уьттаюх ахьарех цхьа критерий а лоарХІаш:

а) хетолгаш дІаьхьеннинад 20—25 см;

б) инкубационни ха чакхъяладехь 1—2 дн хьалхарГІа;

в) комсий ГІаьнашт іІа эгІара хьаьлаГІа хьаьш ГІаданаш (хьаттарашт). гучайоаллашехь.

ДІаХо молхаш етта еза 3—4 е 5—6 (хаоттамга хьежжа) керда гІа комсий гаьнашта тохарга хьежжа.

Комсий ницолашка (питомникашка) молхаш тохилга листаГІа леладу, 6—15 дн юкъе а долийташ, хаоттамга хьежжа.

Хьувкъан луча комсий бешамашка молхаш еттилга ду комсаш кхачелехьа, хІаьта пиГомпишкен кьовсаш бешашмашкен (керда дІаегІача) — дукхагІйолча хана шелал оттаелхьа.

3. Ший ханнаька комсаш ярги, ларна пасиковани ярш, шпалерах дІаелхкарн.

4. Комсаш керда дІайоГІача хана дикаГІа хургга, хьалхарча ца шера хула мух комсий мукъГІаРашта юкъе ГІолла чакхбурбоолан, дукхагІа мух хьхкхача оагІонгахьара доаллуш мугІаРашт а доаЛ ергІача.

С. МУТАЛИЕВ,
«Чеченнефтушнин» производственно-совхозни объединене агроном.

ХЬЕХАМЧАШКА ХЬЕЖЖА

Хьалхе а гІоттачоа массе хана го йиш я юртара таьна йоацаш латтачча ферма оагІорахьа Іурийна сецца йола нанен йоІи. Фермага бодачча наьхьа ахаенга кхаьчача парех хьакхет Медие йоккхаьгІ йола йиша Небн. ШозлгІчье иттара яьшна ха йолаш але а хилдай, массе хана хьаьжан хІаман тІеХьаьхле ГІерташ саина сиха я иэ.

—Из фуд хьв, Рабу? ЛергІа Іунал а ца деш дитар-хьх Іа селхан доахан, «Красавка» яха хьа группера етт ше дІаБийкьаьча муша а хьоарбелла дІаЛюха хьа йиш я йоацаш меца латташ тІаЙийсЕлар-кх со,— аьлар пий йиший йолагІа Небе, ранг-ранг.

— Бехк ма-бІалла, даьш, тІелат далийтад аз селхан. Цун бахьан дар комсомольски организацие хьоачашде сона тІаЛиЛа ГІулакхг чакхлякка со яха хилар. Из тайпа хьоачамбоаЛар кхы нийс ца далийта аз дошлу хьона, — жоп делар эхь хийтта цІиенцна Рабус.

Шуга, кьонабаршка къаХьегийта дезар цхьаН хана аьсиМедиаси болх бьаьа ферма хьалашка, — аьлар Небе кхы эГІаз а ца ухаш...

Боккхача безамна, дега тоам хулаш дуьш вІашагІкхийттача Небен Медиен шозш болх бе болабеннаьча ханах, ферма коллективах. ХІаьта ту хана деиз 25 шу совгІа давнинад. Уж ши доирка духьала Надтеречни районе «Калаусский» совхозе болх беш йола ХІанз итт шу да. Рабуси цун нийсархошен хІанз боккха сакъердам ши къаьнчча доирканца дІаЖка ханаш дагІлуьцаш дуьнаЧох. Тамашийна хетт ферме цу хана механизацин я йоацаш хьаЙбашта доаХьар дуьлаш, хий молдеаеш, кхийна ЦІенДеш кхыдола балхаш кулг кара де деэаш хинна хилар.

Ферме бІалха яха пхи сахьат даьлча хьалГІатта езилга я хьалха хетт хІанз Рабубца. ХІаьта, Небен Медиен дуьнаЧох, ту хана бийсина кхо сахьат даьлча хьалгІеттар доирканц. Балха, новкъостел тІеЗьаьса биса мел кхерар, молларІа ГІулакх кхычарел воГІа кхоачаШдича мел хелхетар дагалуьнашт бел хІанз яьььна доаркаш. Цудухьа цу хана массеярел хьалха балха хъар уж. ХІанз яз ГІулакх массазара овмал а хинна дАеттад.

...Сиха а доагІа лоаман хий санна дІалахад шераш. Дуьхха хувцамаш хиннад цу юкъа. Механизаци юкъе а йоаЛаьь яьтта бакьстаб ферма болхлой кхьаьгаш, дикаГІа кхоаб хьайбаш. Цхьабакъда сага хьдечунца безам ца хилча, до ший бехкторке кхеТа ца дика хьалхьагІа Іера ца хилча цу хьалашка а толамаш даха карагІдаргдаш.

Ши ферма я «Калаусский» совхозе. Хьайбаш лелдара хьалаш цхьаьтара да цар. ЦхьаГІ бакьда хьокхамаш тайп-тайпара да. АбубакаровгІар Небен, Медиен, Рабуси болх беча ферма коллективо хилдаьхьа ГІаьхкхочаШъю паччахьхьаьнга шура йоккхара планаш, хІаьта шоллагІьар дІаЙтиЛта. Афринаьсий хьалхьаьна ишта хоржам барагІа Малхбузеьха ГІерг из «коммунистически кхерам», «Советаш юкъеГІерта», цу тайпара доаЛ ала. Африка ГІулакхашта империалисташ даьмна юкъеГІирта хиларг хІанз а хьаьлха хинна метрополеш берригА нна тІебІахйта цигарча шоай поанешта тІера ца бовла ГІертьигеН диш а далийта.

Доаллча тайпаьр дийдача, Советски Союз. Кубен ян; Африка ший новкъа на йохийтар. цун бокъоцца поаза мостагІа — империализм. Цо бовбор Патрис Лумумба, Эдуардо Мондлане, Амилкар Кабрал, Мариан Нгуабе...

Империализм яр сомалийско - эфиопски конфликт хьалхьоьжр. Империалистически лаччахьалкхенашца айяха ГІулакхаш леладу Форстерен ЙІпа Смитен расистски режимнин.

ХІаьта СССР-н парГІатачча Кубан диЛла а хьаьлийдаЛ шоай мукъьалле баьхьан кхьовсам доаттабеш дола африкански хьалкьшн. Цар диЛла хьаЛийкьоб Мозамбика, Анголе, Гвинеи-Бисау хьалкьйй оагІув. Уж ши моХк ба Зимбабве. Наминбе, даиМа ЮАР-е дахьача хьалкьий мукъьаболлара боламга цхьоаГІонхой.

Советски нах — африкански хьалкьий боКъонца бола доттагІаЙ. Дуьхха масалаш да цу доттагІалах.

Ховш долчча тайпара, Советски Союз я 1960 шера ООН тІаЙийача колониальни мехкий мукъаЛовлайтарах йолча декларацие ГІулакх дІадолаДаьр. Цул тІехьаГІа кхо шу даьлча СССР предложенех Генеральни Ассамблеяе тІаЙийар ергІачча формаех йола расовй дискриминаци дІаЙиккхарх йола Декларацин. 1973 шера иэььхьха хІиМа я карагІаЛьар советски дипломатена: ВІашагІкхийттача Къамаша тІаЙийар апартеида хулмаш соцаЛрарх уж дарах бехкторкаме озарахи йола дунен хьалкьшта юкъера конвенци.

СССР ду моральни материальни гІо Іаьлаьмте доарХІаьме а хоаЛам бел а долл хІаьма а африкански хьалкьшна колониализмна, - неоколониализмна, апартеидна духьал лоаттабеча мукъаБоллара кьовсаме котаЛо иккхара.

ВЛКСМ XVIII съезде къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретарО. СССР Лаккхьарча Совета Председателе Л. И. Брежнева белгалдаьлккар: «Советски Союз кхиЧа дола социалистически мехкашца кьонача паччахьалкхенгІ гІулакхашта юкъе ГІерг яхаш ба. Кхаметот «экспланс поштІ ка» лелаяра а, «кхоккхан совбахара» а бехке де а гІерташ. Из дерригА а, дувцилга йоацаш, бакьдолчун хьаж а ца йоаЛлаш доа даГалийца хІамаш да. Цу мехкашца йиззаЧа нийсхоН кІийлен тІа доттагІий гІулакхаш леладе гІерташ да вай. Вай хьаллоцц цар мукъаЛе, цар машарен социальни прогрессен новкъа дегІаЛаьр».

Хала да цу дешашта хІама тІатоха!

Антуан МАЛОНГА,
«Этумба» яхача газета керттера редактор.
(АПН).

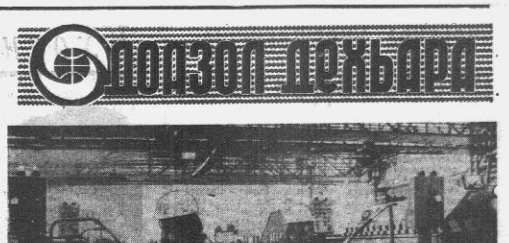

ДоаЗол дехьарча автораша АПН-а

СССР—КЪОВСАМ ЛОАТТАБЕЧА ХАЛКЪИЙ ТЕШАМЕ ДОТТАГІА

Селхан а тІехьа шоаш чуьлаттача кІайбаршта боьхъаш сетталь африкански халкьаш, юхадоврдоаЛаш да континент колониализмах, апартеидах, эксплуатаьех боьхоца мукъаяккхаЛна. Лай ььлаина духьалЬььнах, парГІатон нийсхон хьа а ехаш. Цхьаьнна тІехьа шоллагІЬо теЛаш колониальни ЗІапраш тийлар Мозамбика. Гвинеи-Бисау, Острова Зеленого Мыса, Экваториальни Гвинеи, АнГола. ПарГІатон мехо ІоцІенДеш лаТТ негритянски лоаЛа тІехьаГІа бІенаш. Колониальни доаЛа хаНаш кхы юхаЙоаГІЬрГІйоацаш дІаяхийтара герз бе делЛед африканцашца.

МукъаЛе яььхьана хІама я паччахьалкхенаша империалистически Іоткъамга кІийлеНаш йохаьь ца Іеш, тІагІертта, кьестаю социальни деГІаЛхара, боьхоца йолча парГІатонна дийсхонин принципай лардА тІа латта керде общество хьалЬьрга чоаЛхие проблемаш. ДеГІаЛхара малЬхзен модель хьаЛлоацаш яц тха континенте, хІана ььлча исторически опыто хьахьокх бурмуазин парГІатонгІ ширмана тІехьашка эксплуатаце цхьаН форма метта кхы а хІилла йолашагІЬар дІаЛтиЛта. Африкански хьалЬьаьна ишта хоржам барагІа Малхбузеьха ГІерг из «коммунистически кхерам», «Советаш юкъеГІертаР», цу тайпара доаЛ ала. Африка ГІулакхашта империалисташ даьмна юкъеГІирта хиларг хІанз а хьаЛла хинна метрополеш берригА нна тІебІахйта цигарча шоай поанешта тІера ца бовла ГІертьигеН диш а далийта.

Доаллча тайпаьр дийдача, Советски Союз. Кубен ян; Африка ший новкъа на йохийтар. цун боьхоца поаза мостагІа — империализм. Цо бовбор Патрис Лумумба, Эдуардо Мондлане, Амилкар Кабрал, Мариан Нгуабе...

Империализм яр сомалийско - эфиопски конфликт хьалхьоьжр. Империалистически лаччахьалкхенашца айяха ГІулакхаш леладу Форстерен ЙІпа Смитен расистски режимнин.

ХІаьта СССР-н парГІатачча Кубан диЛла а хьаЛийдаЛ шоай мукъаЛе баьхьан кхьовсам доаттабеш дола африкански хьалкьшн. Цар диЛла хьаЛийкьоб Мозамбика, Анголе, Гвинеи-Бисау хьалкьйй оагІув. Уж ши моХк ба Зимбабве. Наминбе, даиМа ЮАР-е дахьача хьалкьий мукъаБоллара боламга цхьоаГІонхой.

Советски нах — африкански хьалкьий боКъонца бола доттагІаЙ. Дуьхха масалаш да цу доттагІалах.

Ховш долчча тайпара, Советски Союз я 1960 шера ООН тІаЙийача колониальни мехкий мукъаЛовлайтарах йолча декларацие ГІулакх дІадолаДаьр. Цул тІехьаГІа кхо шу даьлча СССР предложенех Генеральни Ассамблеяе тІаЙийар ергІачча формаех йола расовй дискриминаци дІаЙиккхарх йола Декларацин. 1973 шера иэььхьха хІама я карагІаЛьар советски дипломатена: ВІашагІкхийттача Къамаша тІаЙийар апартеида хулмаш соцаЛрарх уж дарах бехкторкаме озарахи йола дунен хьалкьшта юкъера конвенци.

СССР ду моральни материальни гІо Іаьлаьмте доарХІаьме а хоаЛам бел а долл хІаьма а африкански хьалкьшна колониализмна, - неоколониализмна, апартеидна духьал лоаттабеча мукъаБоллара кьовсаме котаЛо иккхара.

ВЛКСМ XVIII съезде къамаьл деш КПСС ЦК Генеральни секретарО. СССР Лаккхьарча Совета Председателе Л. И. Брежнева белгалдаьлккар: «Советски Союз кхиЧа дола социалистически мехкашца кьонача паччахьалкхенгІ гІулакхашта юкъе ГІерг яхаш ба. Кхаметот «экспланс поштІ ка» лелаяра а, «кхоккхан совбахара» а бехке де а гІерташ. Из дерригА а, дувцилга йоацаш, бакьдолчун хьаж а ца йоаЛлаш доа даГалийца хІамаш да. Цу мехкашца йиззаЧа нийсхоН кІийлен тІа доттагІий гІулакхаш леладе гІерташ да вай. Вай хьаллоцц цар мукъаЛе, цар машарен социальни прогрессен новкъа деГІаЛхара».

Хала да цу дешашта хІама тІатоха!

Антуан МАЛОНГА,
«Этумба» яхача газета керттера редактор.
(АПН).

Хельсинкерча «Мессуексекс» яхача центральни выставочни комплексе хьаййаЛлаЙ Финляндеча СССР Къамаи выставка. Из хетаьЙ советско-финляндски болтаГІеЛенах, дІа-юха ГІулакхаш лелдарахи ВІашаЙ новкъостал дарахи долча Договора 30 шу дизара.

Из выставка фински общественносто лоарХІ Советски халкъ машарен прогрессан тІехьа долга, экономика, Іилма, культура тайп - тайпара доаькоцца дуьнен халкъашца дІаЙоа леладу ГІулакхаш шерра доарХІаьде ГІертитта хьалкьхаш йола символ санна.

СУРТА ТІА: выставке Іаьчу воаллача.

Н. ГАРБУНОВА сурт.
ТАСС фотокроника.

Советски Союзана дІа-юха аЙхха ГІулакхаш а лелаеш ядерни энергетика дегІаЙолаяра шерра программа кхоачашъеш а ЧССР. Шин мехка правительствашта юкъерча соглашенеш тІа белгалдаьккхад ядерни реактораш ЗЭС-а эша кхийола оборудованин арахецца шерра специализацин кооперацин елга.

Атомнин тепловойн электростанцешта лаьрхІа турбаш арахецийта дІа ВІашТІехьдаьккхад СЭВ членаш долчча мехкий экономически интеграце планнаГІа болх бесй болча хомутоверча трубопроката заводе.

СУРТА ТІА: операторашн Кефурт Антонинн (аьрдеХьарвар) фиала Ярослави Хомутоверча завода трубопроката стана управленен ТІаЙьожамен пульта юхе. Укх шера уьхьаа СССР лаЙийаьхьийтаргьа АЭС-а лаьрхІа эзарнан тоннаш турбаш.

ЧТК—ТАСС сурт.

«ЮЛИЯ» ЯХА ОПЕРАЦИ

Доккха ГІар-тата оттадир Лондоне английски уголовни полице — Скотланд ярда — историе чуХь эгІара йоккхаГІа болча ЛСД яха наркотик кийчъеш а цунах базар еш а хинна шайка лоаца а лоацаш такхъьяьнчча «Юлия» яхача операце. Иттт шера ца лоацаш лиЙлар из шайка. Цун кхоЧ фабрика яр, цар кийчъьяр 60 миллион доза наркотикаш. Зуламхошка 100 миллион гаргта фунт стерлингаш а хьаьчар, швейцарски банкашка счеташ хьа а йийлар.

Бристоле хиннача судо кертерча шин зуламхочоа — Ричард Кампан Генри Тоддан — набахта чубаХка хьоЙ-хьоЙГІа шу суд йир хІаранна. Цу ГІулакха сулаш ярашъ верригаш а 17 сар вар, шайка духовни да хинна американец Дэвид Соломон а волаш.

Скотланд ярде балхаш дерех цхьаНе — сержанта Джули Тейлора цІерагІа «Юлия» ььнна ЦІи тилла операци ше 18 бетта лаьттар. Царна юкъе яха хинна Тейлор ше а йолаш 26 детектив вар цу балха юкъе эза.

(ТАСС).

КУЛЬТУРА УЧРЕЖДЕНЕША — ПРОИЗВОДСТВАНА

КПСС ЦК декабрьскій (1977 ш.) Пленуно ЗАЛЬХА ЛЕ ХЕВ дяхен эффективнэ болашдегІаболаблаоа тІахьйгаб вай мехке къьхьегамкой. Социалистическеи декларашн плашиин ЛАЙ. Ваьхьа культура учреждение тІехдика къьхьегаш бе берриг къьхьегамкой. Цу тІулакка ди ка гІо - новкъостал ду культурин - сералоп учреждение ша.

Тха районе болх беш я 24 ДК-и клуб, 26 библиотека. Цу меЗ йолча культура учреждение тоьъл дика болх бу. Дика бу, уьш шера тха районе лекцеш ешара болх. Циклах лаг-таш я массаболча лекцеш ешара Конституцина, советски вахара хьисана пропагандеш еш, къьхьегамкойта экономическин жиЗнин ваьрзаш лекцеш ешеьхьа, ЦУ меЗ йолча ЛЕНИНАН ЦУ ЛЕНИНАН ЦУ ЛЕНИНАН ЦУ